Floravaktarna i Skåne Rapporterar

Sandvedel i Skåne 2014

Sven-Åke Hanson

Bild 1. Kiviks Marknadsplats, en av våra finaste lokaler för sandvedel. Foto: Lars-Erik Olsson.

Länsstyrelsen i Skåne län har långt om länge utarbetat ett förslag till ”Åtgärdsprogram för sandstäpp”. I detta inkluderas tofsäxing, sandnejlika och sandvedel. Uppgifterna om sandvedelns förekomst baseras där på uppgifter från 2004 (”sammanställning av G. Mattiasson 2004”, utan referens) trots att det finns modernare uppgifter hos Olsson (2009). För att få helt aktuella uppgifter genomförde jag och Jan-Erik Hederås med benäget bistånd av Carl-Gustav Bengtsson, Ritha & Lars-Erik Olsson och Bengt Sandkull en inventering av alla kända lokaler under sommaren 2014. För att lättare hitta de olika lokalerna kontaktades Kjell-Arne Olsson och Charlotte Wigermo. Det visade sig då att det märkligt nog inte fanns tillgång till noggranna koordinater för de olika lokalerna.

Genomförande

Samtliga lokaler som redovisas hos Olsson (2009) besöktes, även de som redovisas som fynd från Projekt Skånes Flora 1989–2005. I motsats till Olsson (2009) försökte vi räkna antalet plantor i stället för antalet ”skott” varför frekvensuppgifterna nedan inte är helt jämförbara.

Resultat

Som lokalnamn har använts de som finns hos Olsson (2009). Inom parentes anges mina egna som bättre anknyter till de lokala förhållandena.

Bild 2. Sandvedel och stor sandlilja på Kiviks Marknadsplats. Foto: Lars-Erik Olsson.

A. Kiviks kapell

19 juni SÅH & J-E. Hederås

36 plantor på ca 2 m^2 noterades ca 50 m SO ”Fiskestugan” på sliten mark i en stigförgrening. Detta innebär sannolikt en oförändrad status.

Biotop: Tofsäxing fanns inte på platsen, men däremot sandnejlika och knylhavre samt delvis bar sand. Biotopen kan möjligen kallas sandstäpp. Lokalen är ohävdad.

Hot: Lokalen hävdas enbart genom mänskligt tramp. Om stigsträckningen förändras kommer lokalen att snabbt växa igen.

B. Kiviks marknadsplats

12 juni SÅH, R. & L-E. Olsson; 22 och 30 juni SÅH & C-G. Bengtsson

Här finns sannolikt Skånes största samlade bestånd av sandvedel, sannolikt mer än 1 000 plantor. Huvuddelen av beståndet växer inom ett ca 500 m^2 stort område i den norra delen av sluttningen mot öster. Detta innebär sannolikt en oförändrad status.

Biotop: Sandvedeln tycktes trivas förträffligt i de glesa bestånden av knylhavre. Lokalen hävdas delvis genom besökandes tramp men är i övrigt ohävdad. Lokalen kan endast delvis betecknas som sandstäpp.

Hot: Knylhavren är under utbredning och en förtätning torde innebära ett hot mot sandvedeln.

C. Vitemölle strandbackar

12 juni SÅH, R. & L-E. Olsson, 22 juni SÅH & C-G. Bengtsson, 30 juni SÅH, C-G. Bengtsson & B. Sandkull

Tre delbestånd har påträffades. Ett längst i söder (tack vare Bengt Sandkull) med ca 300 plantor inom ca 200 m^2. Ett på platån norr om hästhagen med ca 15 plantor och ett i sluttningen mot öster norr om hästhagen med ca 100 plantor. Ytterligare ett bestånd som Bengt Sandkull tidigare funnit i sluttningen norr hästhagen eftersöktes men kunde inte återfinnas trots en timmes letande. Populationen är sannolikt oförändrad eller möjligen något större än tidigare.

Biotop: Det södra beståndet växer i en sydsluttning med typisk torrängsvegetation med inslag av sandstäpp. Området för detta delbestånd är välbetat av häst. Beståndet uppe på platån växer i gles förekomst av knylhavre och *Cladonia*. Beståndet i sluttningen växer även det i gles knylhavre med inslag av en del högre vegetation. Ingen av dessa två dellokaler kan betecknas som torräng eller sandstäpp. De är ohävdade.

Hot: Mot det södra beståndet föreligger för närvarande inget hot. De andra bestånden kommer att på sikt växa igen om inte åtgärder vidtas.

D. Lindgrens länga (Lindgrens backar)

19 juni SÅH & J-E. Hederås

Ca 15 plantor noterades ca 250 m NO Lindgrens länga längs stigen på sliten mark med två små delbestånd på ömse sidor på sammanlagt ca 0,5 m^2. Detta innebär uppenbarligen en minskning.

Bild 3. Sandvedel. Foto: Lars-Erik Olsson.

Biotop: Varken tofsäxing eller sandnejlika växte på platsen, däremot fanns delvis bar sand. Biotopen kan kallas torräng men inte sandstäpp. Lokalen är betad av nötkreatur.

Hot: Lokalen hävdas huvudsakligen genom mänskligt tramp. Ökad aktivitet på stigen kan utgöra ett hot. Knylhavre fanns strax intill. Detta tyder på att betestrycket är otillräckligt.

E. Havängsdösen

19 juni SÅH & J-E. Hederås

Sandvedel kunde inte återfinnas trots långvarigt letande. Arten får betraktas som utgången på denna lokal.

Biotop: Tofsäxing fanns inte inom angivet område, däremot växte sandnejlika på platsen, Det fanns även delvis bar sand. Biotopen kan knappast kallas sandstäpp. Lokalen är betad av häst.

F. Vittskövle driva

19 juni SÅH & J-E. Hederås

Längs Drivans nord-sydliga del noterades 3 delförekomster med ca 170 plantor på små öppningar i den i övrigt täta buskvegetationen. Detta torde innebära en klar minskning.

Biotop: Varken tofsäxing eller sandnejlika växte på platsen, däremot fanns mycket bar sand. Biotopen kan knappast kallas sandstäpp. Lokalen är ohävdad.

Hot: Lokalen hävdas enbart genom verksamhet av vilda djur. Igenväxningen är påtaglig. Åtgärder enligt bevarandeplan har inte genomförts.

G. Källslundsskogen i S

19 juni SÅH & J-E. Hederås, 30 juni & 8 juli SÅH

Längs den mindre skogsväg som går parallellt med Drivans öst–västliga del noterades ett stort antal plantor men på grund av tidsbrist räknades de inte. Blomningsfrekvensen uppfattades som låg sannolikt beroende på att lokalen är ganska skuggad.

Längs samma skogsväg men sedan den ändrat riktning till nord-sydlig noterades 500–600

plantor i 4 hektarrutor. Denna del har ett större ljusinsläpp. Detta innebär troligen en oförändrad status.

Biotop: Tofsäxing och sandnejlika växte mycket sporadiskt längs skogsvägarna och delvis fanns även bar sand. På den förra dellokalen växer sandvedeln bland gles knylhavre, humlelusern och timjan. Ett antal unga ek- och tallplantor fanns också. På den senare dellokalen fanns rödven och rödsvingel. Biotopen kan knappast kallas sandstäpp. På ett ställe längs skogsvägen noterades bök av vildsvin. Lokalen är ohävdad.

Hot: Lokalen är delvis skuggig, vilket kan förklara den dåliga blomningen. Körning med tunga skogsmaskiner i samband med större avverkningar kan spoliera en hel del bestånd. Nyetablering av ek och tall kan öka skuggningsgraden. Om vildsvinens aktiviteter inom området ökar kan detta innebära ett hot. Åtgärder enligt bevarandeplan har inte genomförts.

H. Källslundsskogen i O

19 juni SÅH & J-E. Hederås, 30 juni & 8 juli SÅH

Längs en skogsväg i sydost/nordväst påträffades flera bestånd inom tre hektarrutor med sammanlagt ca 800 plantor, varav många blommade eller hade blommat. Ganska många plantor växte även vid sidan av skogsvägen (mest väster om denna). Detta innebär sannolikt en ökning.

Biotop: Lokalen har ett relativt glest trädskikt med ett ganska stort ljusinsläpp. Tillsammans med sandvedeln förekommer knylhavre i glesa bestånd med inslag av kruståtel. I ett av delbestånden dominerar liljekonvalj. Lokalen är ohävdad.

Hot: Körning med tunga skogsmaskiner i samband med större avverkningar kan spoliera en hel del bestånd. Nyetablering av ek och tall kan öka skuggningsgraden. Om vildsvinens aktiviteter inom området ökar kan detta innebära ett hot. Åtgärder enligt bevarandeplan har inte genomförts.

I. Stänkeryggen (Lyngby gård SO, Sjuttsingasanden)

19 juni SÅH & J-E. Hederås

Arten kunde inte återfinnas trots långvarigt letande och får betraktas som utgången på denna lokal.

Biotop: Lokalen är småkuperad med ett flertal sandiga kullar. På deras sydsidor finns ofta fragment av torräng och sandstäpp. Tofsäxing finns här och där liksom sandnejlika medan grådådra fläckvis är allmän (sannolikt > 2000 exemplar). Fläckvis finns även bar sand. Lokalen betas av nötkreatur. Vid det aktuella besöket hade nyligen ett 15-tal ungdjur släppts på lokalen.

Hot: Lokalen har de senaste åren betats mycket oregelbundet, flera år inte alls. Detta innebär att gräsvegetationen tar över mer och mer av torrängsfragmenten.

J. Everöd

19 juni SÅH & J-E. Hederås

Återfanns på den ”skyddade” lokalen längs den gamla banvallen där cykelvägen gör en omotiverad krök. Endast tre plantor kunde återfinnas, jämfört med 138 plantor år 2004 (Olsson 2004) och 32 ”skott” år 2009 (Olsson 2009). Detta innebär en alarmerande minskning.

Biotop: Tofsäxing och sandnejlika växte på platsen medan andelen bar sand var mycket begränsad. Däremot fanns ett stort inslag av knylhavre och puktörne och även enstaka tallplantor. Lokalen motsvarar inte länge definitionen på sandstäpp. Lokalen är ohävdad.

Hot: Vår bedömning är att om inte åtgärder omgående vidtas kommer lokalen mycket snart att växa igen och sandvedeln försvinna. Åtgärder enligt bevarandeplan har inte genomförts.

Referenser

Olsson, K-A. 2004: Floraväktarrapport 2004. *Bot. Not. 137(3)*:1–36.

Olsson, K-A. 2009: Sandvedel i Skåne. *Bot. Not. 142(3)*:1 6.